

РІШЕННЯ

засідання Антикризого штабу стійкості економіки в умовах воєнного стану з питання забезпечення відновлювального розвитку хімічної промисловості у процесі подолання наслідків війни

25 квітня 2024 року

м. Київ

На виконання Указу Президента України від 26 січня 2024 року № 31/2024 щодо створення Всеукраїнської платформи «Зроблено в Україні» та відповідно до Спільної заяви Уряду і бізнесу від 24 лютого 2024 року, з метою підвищення самодостатності національної економіки в умовах воєнного стану і подальшої реалізації пропозицій бізнесу з урахуванням специфіки окремих галузей промисловості відбулося розширене засідання Антикризого штабу стійкості економіки в умовах воєнного стану, Правління Українського союзу промисловців і підприємців (УСПП), Об'єднання підприємств хімічної галузі України «Союз хіміків України» (Союз хіміків України) і Профспілки працівників хімічних та нафтохімічних галузей промисловості України з питання забезпечення відновлювального розвитку хімічної промисловості у процесі подолання наслідків війни.

Участь у заході взяли представники Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, місцевих органів державної влади, провідних підприємств і організацій хімічної промисловості та профспілок.

1. Учасники засідання підкреслили те, що вітчизняна хімічна промисловість має вагомий вплив на відновлення діяльності різних секторів економіки, забезпечення продовольчої безпеки та обороноспроможності держави в умовах воєнного стану. Нині перед Україною постають значні виклики: поступова відмова від викопних енергоресурсів та декарбонізація діючих виробництв, локалізація виробництва, імпортозаміщення та забезпечення потреб ОПК. Серед основних чинників, які визначають ситуацію у галузі доцільно визначити такі:

1.1. Продукція хімічної галузі має високий рівень міжгалузевого та споживчого використання, товарної диверсифікованості, тому в більшості економічно розвинутих країн світу частка продукції хімічної промисловості у ВВП становить від 12 % до 18 % (КНР 3 роки тому перетнула позначку у 20 %).

Частка хімічної продукції у ВВП України в найкращі роки становила 6,5 %, у 2023 році скоротилася майже до 2 %.

Основною тенденцією на внутрішньому товарному ринку хімічної продукції є збільшення частки імпортової продукції при уповільненій стабілізації обсягів ринку. При обсязі внутрішнього товарного ринку хімічної промисловості на рівні 12,1 млрд дол, частка імпортової

продукції у 2023 році складала 77%. За оцінками експертів галузі, у 2024 році частка українського хімічного промислового виробництва на внутрішньому ринку може знизитися до 20% при обсязі виробництва 12,9 млрд дол.

1.2. Обсяг імпорту хімічної продукції у 2023 році порівняно з 2021 роком зріс на 16 %, а обсяг експорту зменшився на 47 %. При цьому обсяг споживання зменшився на 17 % і обсяг виробництва - на 62 %, у тому числі з виробництва мінеральних добрив та неорганічної продукції на 62% через зупинку виробництва на АТ «Одеський припортовий завод», АТ «Дніпроазот» та ПрАТ «Севєродонецьке об'єднання Азот», з виробництва продукції органічного синтезу – на 77 % через зупинку виробництва на ТОВ «Карпатнафтохім».

1.3. Відсоток підприємств хімічної галузі, які функціонували та були економічно активними на початок 2024 року, становить близько 47 % від кількості зареєстрованих підприємств.

1.4. Незважаючи на наявність в Україні розвіданих родовищ фосфоритів, апатитів і калійних руд, видобуток цих сировинних ресурсів не здійснюється, а підприємства з виробництва комплексних мінеральних добрив закупають їх за імпортом. Одночасно із цим на родовищах полімінеральних руд (зокрема калійних солей) розвиваються карстові процеси, що створюють загрозу стихійного лиха техногенного походження.

1.5. Незважаючи на неодноразові звернення представників галузі до Державної митної служби щодо необхідності посилення контролю на митному кордоні за імпортом азотних та складних добрив з метою недопущення на внутрішній ринок продукції походженням з РФ та РБ, зазначена продукція потрапляє та митну територію країни попри діюче ембарго на їх імпорт.

1.6. Фонд державного майна України має забезпечити належне управління корпоративними правами держави. Особливе занепокоєння викликає тривалий простій АТ «Одеський припортовий завод» та дії Наглядової ради АТ «ОПЗ», яка, починаючи з жовтня 2023 року, всіляко блокує відновлення основної виробничої діяльності підприємства та спонукає правління до дій, які можуть завдати непоправної шкоди високовартісному, унікальному обладнанню та призвести до втрати висококваліфікованих спеціалістів, підготовка яких вимагає значних затрат, коштів та часу. Потенційним наслідком цих дій може взагалі стати унеможливлення виробничої діяльності АТ «ОПЗ» та зрив «великої приватизації».

1.7. У галузі набуває все більшої гостроти кадрове питання: за 2 роки війни чисельність працівників скоротилася більш як на 45 %, і ця тенденція, на жаль, триває й у 2024 році. Сума заборгованості із заробітної плати на 01.01.2024 склала 136,48 млн грн.

1.8. В хімічній промисловості (технологічно досить складній галузі) залишилося, по суті, декілька галузевих інститутів, які вижили в роки війни і за надскладних умов зберігають науковий статус, утримують робочі місця, науковців та здійснюють профільні і досить конкурентні науково-технічні розробки.

1.9. Розроблена Союзом хіміків України у 2021 році Стратегія розвитку хімічної промисловості на період до 2030 року так і не була розглянута Мінекономіки та Мінстратегпромом.

2. За результатами обговорення учасники засідання пропонують:

2.1. Звернутися до Президенту України з проханням розглянути на окремому засіданні Національної ради з відновлення України від наслідків війни, створеної відповідно до Указу Президента України від 21.04.2022 №266/2022, включення комплексу питань з розвитку хімічної промисловості у План відновлення України від наслідків війни та забезпечення пріоритетності споживання продукції українських виробників в рамках «Зроблено в Україні».

2.2 Верховній Раді України:

2.2.1 Внести зміни до Закону України «Про Фонд державного майна України» щодо передачі корпоративного управління державними активами (зокрема, науковими установами) від Фонду державного майна України до відповідних міністерств для підвищення ефективності корпоративного управління підприємствами та науково-дослідними інститутами.

2.2.2. Внести зміни до Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про оренду державного та комунального майна” щодо збільшення частки коштів від оренди державного майна, які мають залишатися у балансоутримувача державного майна, що створить умови для покращення фінансового стану державних науково-дослідних та проектних інститутів.

2.2.3. Внести зміни до Закону України «Про Митний тариф України» стосовно встановлення нульових імпорتنих мит на сировину для виробництва мінеральних добрив за кодами 2503 00 10 00, 2510 20 00 00, 3104 20 10 00, 3104 20 50 00, 3104 20 90 00, 3104 30 00 00.

2.2.4 Внести зміни до Закону України «Про Митний кодекс України» щодо застосування додаткового збору при імпорті мінеральних добрив на

викиди діоксиду вуглецю, що імпортуються, аналогічного механізму СВАН ЕС.

2.3. Кабінету Міністрів України:

2.3.1 Розглянути питання щодо підготовки адаптованої до сучасних реалій воєнного стану Стратегії розвитку хімічної промисловості на період до 2030 року, узгодивши її із потребами Плану відновлення від наслідків війни та забезпечення пріоритетності українських виробників в рамках «Зроблено в Україні».

2.3.2 Затвердити Державну програму відновлення та розвитку хімічної промисловості на період до 2035 року з урахуванням перспектив видобування сировини для виробництва хімічної продукції на родовищах фосфоритів, апатитів, калійних та калійно-марганцевих руд з переліком затверджених у встановленому порядку інвестиційних проектів.

2.3.3 Затвердити Державну програму виробництва вітчизняної хімічної продукції для забезпечення потреб ОПК з переліком розроблених та затверджених у встановленому порядку інвестиційних проектів.

2.3.4 Розглянути питання та прийняти рішення відповідно до статті XXI ГАТТ 1947, яка відповідає вимогам СОТ, щодо встановлення на період воєнного стану і відновлення виробництва мінеральних добрив нульових квот на імпорт азотних і азотно-фосфатних мінеральних добрив за кодами 2814 10 00 00, 3102 10 10 00, 3102 21 00 00, 3102 30 90 00, 3102 40 90 00, 3102 80 00 00, 3102 90 00 00, 3105 51 00 00, а на імпорт азотно-фосфатно-калійних добрив за кодом 3105 20 10 00 – квоту в розмірі 900,0 тис.тонн.

2.3.5 Прийняти постанову «Про управління сільськогосподарськими відходами», створивши умови для залучення інвестицій у переробку біосировини.

2.3.6 Розглянути пропозиції бізнесу про бронювання працівників промисловості за найменуваннями професій (відповідно до кодів чинного Класифікатора професій-2024).

2.3.7 Розробити механізм дерегуляції обігу прекурсорів для використання у хімічній промисловості (для виготовлення фарб, лаків, розчинників, спеціалізованих лаків, фарб та інших хімічних продуктів, в тому числі, для покриття літальних апаратів та покриття військової техніки) з урахуванням досвіду нормативно-правового регулювання ЄС та національного законодавства країн-ЄС, залучивши до цієї роботи виробників лакофарбових матеріалів.

2.3.8 Вжити заходів щодо стабільного функціонування системи відшкодування ПДВ при експорті хімічної продукції.

2.3.9 Запровадити мораторій на збільшення НАК «Нафтогаз України» вартості послуг у сфері розподілу природного газу.

2.3.10 Розглянути пропозиції представників хімічної галузі, підготовлені АШ, щодо створення умов для функціонування профільних науково-експертних, дослідницьких установ: розв'язання питань з орендою службових приміщень, запровадження на період воєнного стану мораторію на приватизацію зі зміною основного профілю діяльності галузевих науково-дослідних інститутів тощо.

2.3.11 Затвердити у 2024 році Порядок використання коштів новоствореного Державного фонду декарбонізації та енергоефективної трансформації, передбачивши в ньому використання коштів для розроблення інвестиційних проєктів щодо використання відновлюваних джерел енергії, декарбонізації діючих азотних виробництв тощо.

2.3.12 Вжити заходів щодо розблокування та відновлення роботи АТ «Одеський припортовий завод», ТОВ «Карпатнафтохім», АТ «Дніпроазот», АТ «ОРІАНА» та ПРАТ «СГХП „ПОЛІМІНЕРАЛ“».

2.4 Держмитслужбі разом з Держпродспоживслужбою

Вжити заходів відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2020 р. № 971 щодо попереднього документального контролю за імпортом мінеральних добрив з рф та рб, на які встановлені обмеження (квоти), використовуючи для цього Паспорт безпечності хімічної продукції, який згідно із Законом України «Про забезпечення хімічної безпеки та управління хімічною продукцією» має передаватися користувачам виробниками мінеральних добрив і в якому міститься інформація щодо назви та адреси виробника мінерального добрива.

2.5 Мінекономіки

В рамках реалізації заходів на виконання наказу Міністерства економіки України від 14 березня 2024 року № 6757 «Про затвердження плану розроблення технічних регламентів на 2024 рік» щодо розроблення у 2024 році аналогів європейського REACH (Технічний регламент щодо безпечності хімічної продукції, Технічний регламент класифікації небезпечності, маркування та пакування хімічної продукції):

2.5.1. Створити робочу групу із залученням представників всіх зацікавлених галузевих асоціації та відомств задля напрацювання реальних обґрунтованих заходів, спрямованих на забезпечення процесу інтеграції

України до REACH (ЄС) з урахуванням Закону України «Про забезпечення хімічної безпеки та управління хімічною продукцією».

2.5.2 Сприяти забезпеченню офіційного перекладу REACH (ЄС), створення акредитованих органів, які забезпечили б визнання результатів досліджень у ЄС без повторного проходження експертиз.

2.6. Міністерству фінансів

Зважаючи на практичні складнощі механізму оподаткування нафтопродуктів та речовин, що використовуються як компоненти моторних палив, в якості сировини для хімічної промисловості (ст. 229.4. - 229.7. ПК України), розглянути пропозиції бізнесу щодо запровадження альтернативного механізму вексельній формі гарантування сплати акцизу на сировину для цільового використання у виробництві непідакцизної продукції, зокрема лакофарбових матеріалів, наприклад, застосування механізмів фінансового гарантування, як це передбачено розділом X Митного кодексу України; застосування декларативного принципу цільового використання акцизної сировини у виробництві із запровадженням механізму подання звітів про цільове використання підакцизної сировини, у т.ч. з урахуванням роботи системи електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового.

2.7 НБУ, Мінекономіки

З метою сприяння реалізації проектів розвитку та модернізації вітчизняних виробництв розглянути пропозиції бізнесу щодо мінімізації на період воєнного стану запровадження санкцій у разі закінчення граничних строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів.

2.8 Антимонопольному комітету України

Зупинити на період воєнного стану проведення перевірок порушення антимонопольного законодавства підприємствами з виробництва хімічної продукції, що виконують замовлення в сфері оборони.

2.9 Союзу хіміків України спільно з Асоціацією українських виробників лакофарбової промисловості.

2.9.1. Підготувати пропозиції Мінстратегпрому, Мінагрополітики, Мінекономіки та Міненерго для прийняття Верховною Радою України та Кабінетом Міністрів України відповідних постанов, зазначених у пунктах 2.2 та 2.3 цього Рішення АШ.

2.9.2. Зважаючи на зростаючі ризики балансу генерації та споживання електроенергії підприємствами хімічної промисловості спрямувати зусилля на поширення практики використання у галузі новітніх технологій та вітчизняного досвіду у сфері відновлюваних джерел енергії, здійснення відповідного аудиту щодо прийнятних моделей застосування таких ресурсів для забезпечення безперервної виробничої діяльності.

2.10 Антикризовому штабу стійкості економіки в умовах воєнного стану за матеріалами засідання ініціювати розгляд питання зі створення умов для нарощування виробництва у вітчизняній хімічній промисловості спецвиробів та матеріалів в інтересах ОПК на засіданні Промислово-оборонного комітету України, утвореного відповідно до постанови КМУ від 9 лютого 2024 р. № 157.

Президент УСШ

А.К. КІНАХ

Президент Союзу хіміків України

О.Г. ГОЛУБОВ

**Голова Профспілки працівників
хімічної та нафтохімічної галузей
промисловості України**

М.В. МИЦЬКО